

u své krásné milé
do úsvitu ležel. —
Přišlo ranní slunce
vršky stromů k hradu,

přišla nová radost
v jinochovo srdce,
že svou krásnou milou
tiskl v silných pažích.

— — — — —
„Či ta holubice?“
— „Zbyhoň ji uchvátil,
jako mne zde věznil
i ji v pevném hradě.“

„Do lesů leť z hradu!“
I zalétla v lesy,
poletujíc si zde,
poletujíc si tam,

ze stromu na strom
s milým svým holoubkem,
s holoubkem spávajíc
na jedné haluzi...

Radost měla dívka,
s milým svým jinochem
zde i tam chodila,
kam se jí zachtělo,

s miláčkem spávajíc
na jednom loži...

Jaroslav

Zvěstuji vám pověst nejvyšš slavnou
o velikých půtkách, krutých bojích,
slyšte jen a hlavy otvírejte,
slyšte jen a všemu podivte se!

V krajině, kde Olomouc vévodí,
tam se zvedá hora nevysoká,
nevysoká, Hostajnov má jméno,
Matka boží zázraky tam činí.

Dlouho naše kraje v míru žily,
dlouhý čas blahobyt v lidu kvetl,
než se od východu bouře zvedla,
zvedla pro dcer tatarského chána,
již křesťané pro kameny drahé,
pro zlato a perly zavraždili.

Kublajevna, krásná jako luna,
uslyševši o západních zemích,
že v těch zemích mnoho lidí žije,
vybrala se poznat cizí mravy.

Deset jinochů hned vyskočilo
i dvě dívky jako průvodkyně;
uchystali, čeho bylo třeba,
a na rychlé koně všichni sedli
a brali se tam, kam slunce míří.

Jako zora po jitru se skvěje,
nad temný šum hvozdů vycházejíc,
tak se Kublajova dcera skvěla
vlastní krásou svou i přioděním.

Celá oblečena zlatohlavem,
hrdlo, ňadra měla odhalená,
perlami, kameny ověncena.

Žasli cizí nad takovou krásou,
bohatství jí záviděli velmi,
a střežíce cestu, kterou jela,
ve hvozdu se na ni vyřítili,
zabili a o vše oloupili.

— — —

Když uslyšel Kublaj, chán tatarský,
co se stalo jeho dceři drahé,
sebral vojska ze všech mocných zemí
a vytáhl tam, kam slunce míří.

V sluch to došlo králům na západě,
že chán v země lidnaté k nim táhne,
spolek uzavřeli jeden s druhým
a sebrali převeliké vojsko.

Proti chánovi vytáhli v pole,
v širé rovině se položili,
položili a čekali chána.

Kázal Kublaj všem svým čarodějům,
hadačům, hvězdářům, kouzelníkům,
aby uhodli a zvěstovali,
jaký by ten boj měl konec vzíti.

Sebrali se ihned čaroději,
hadači, hvězdáři, kouzelníci,

do dvou stran se v kruhu rozestoupili,
na zem kouzelný prut položili
a jej na dvě půle rozštěpili.

Prvé půli jméno Kublaj dali,
druhé půli jména králů dali,
dávná zaklínadla nad vším pěli.

I počaly pruty spolu zápas
a ten Kublajův vítězem zůstal.

Zaradovalo se množství lidu,
každý spěchal se svým rychlým koněm
a do řad se vojska postavila.

Křesťané se ani neradili
a slepě se na pohany hnali,
stejně pyšní, jako byli silní.

Tu se řady v prvním boji střetly,
střely pršely jak přívál z mračen,
zlomy oštěpů jak hromy hřměly,
blesky mečů šlehalý jak v bouři.

Obě strany rozohněnou silou
jedna druhé postoupit vpřed brání.

Pohany už křesťané zpět hnali,
a už by je byli porazili,
nepřijít tam opět čaroději,
nesoucí ty pruty rozštěpené.

Tataři se mocně rozpálili,
na křesťany dravě vyrazili
a tak tvrdě před sebou je hnali,
že jak plachou zvěř je rozprašili.

Tu štít ležel a tam přílba vzácná,
tu kůň vojevodu v třmenech vlácel,
ten se marně na Tatary řítíl,
onen probůh o milost je prosil.

Takto Tataři se rozšířili,
na křesťany jhem daň uvalili,
dvojí království si podmanili:
starý Kyjev i Nový hrad mocný.

— — —
Záhy hoře zachvátilo země.

Po všech krajích lid počali sbírat,
postavili čtyři mocná vojska,
obnovili boje s Tatařiny.

Tataři se hnali pravou stranou.
Jako černý mrak, jenž ledem hrozí
pokrýt úrodu na tučných polích,
tak byl jejich roj už zdálky slyšán.

Ihned Uhři do setnin se shlukli,
ihned ve zbraních se s nimi střetli,
marná byla udatnost a chrabrost,
marný byl statečný jejich odpor.

Vrazivše jim klín Tataři do řad,
rozprášili jejich voje četné,
poplenili vše, co bylo v zemi.

Naděje křesťany opustila,
hoře bylo nade všechno hoře.
K Bohu modlili se úpěnlivě,
aby od zlých Tatarů je spasil:

„Ustaň, Hospodine, ve svém hněvu,
zbav nás nepřátel, té kruté metly!
Potlačit nám chtějí duši naši,
obklíčili nás jak vlci ovce!“

— — —
Prvý boj byl ztracen, ztracen druhý!

Tataři se rozložili v Polsku,
blíž a blíž plenili všechny kraje,
dravě prodrali se k Olomouci.

Horší bída kraje zachvátila,
nic se před pohany neukrylo.
Zuřil boj den, zuřil boj den druhý,
vítězství se nikam neklonilo.

Aj, tu vzrostlo množství Tatařínů,
jako v jeseni tma vzrůstá večer.
A v povodni Tatarů těch dravých
prodíral se voj křesťanů středem,
usiloval prodat se tam k chlumku,
kde zázraky Matka boží činí.

„Vzhůru bratři, vzhůru!“ zvolal Vněslav,
v stříbrný štít udeřiv svým mečem,
a korouhev nad hlavu výš zvedl.

Vzchopili se, na Tatary vrhli.

Srazili se v jednu mocnou sílu,
vyrazili jak ze země oheň,
směrem k chlumku, pryč z přesily hrozné
a po chlumku ustupují vzhůru.

Na podchlumí v šíř se rozestoupli,
dole zúžili se v ostrý jehlan,
vpravo vlevo zakryli se štíty,
na ramena dali ostrá kopí,
druzí prvním a těm druhým třetí,
mračna střel vrhali na Tatary.

Vtom celou zem zakryla noc temná,
roztáhla se po zemi i k nebi,
rozdělila zraky rozpálené,
jimiž křesťané i Tataři se měří.
V husté tmě křesťané náspy staví,
náspy vykopané kolem vrchu.

Když počalo jitro na východě,
všechnen tábor nepřátelský povstal,
tábor strašný: koldokola chlumu,
do daleka, do nedozírama,
na koních se proháněli dole,
na kopích zvedali nabodané
hlavy křesťanů k chánovu stanu,

a srazivše množství v jednu sílu,
zamířili všichni stejným směrem
a vrhli se prudce vzhůru na chlum
s ječivým a strašným křikem,
až se hory doly rozléhaly.

Křesťané po náspech všude stáli,
Matka boží chrabrost vnukala jim.

Rychle napínali tuhé luky
a ostrými meči zápolili,
až musili Tataři se stáhnout.

I vzplál zlobou lid Tatarů dravých,
jejich chán byl divokým jat hněvem.
Do tří proudů rozdělil se tábor
a hnal třemi proudy prudce na chlum.

Křesťané skáceli dvacet stromů,
všech těch dvacatero, co tam stálo,
klády přivalili na kraj náspu.

Jižjiž Tataři se k náspům hnali,
strašně křičíce až do oblaků,
jižjiž začli náspy rozmetávat,

když se valí z náspů mocné klády
a drtí dav Tatarů jak červy
i ještě tam dole na rovině.

I potrval ukrutný boj dlouho,
až noc temná boje ukončila.
— „Probůh, aj, pohledte, slavný Vněslav,
slavný Vněslav šípem sražen z náspu!“

Krutý žal rozdíral smutná srdce,
žízeň útroby všem spalovala.
S hrdlem vyprahlým lízali rosu.
Večer potichu v noc chladnou přešel,
noc se proměnila v jitřní šero
a v táboře Tatarů klid trval.

Den se rozpaloval k polednímu,
křesťané padali v mukách žízní
a vyprahlá ústa otvírali,
chraplavě pějíce k Matce boží;
k ní svůj umdlený zrak obraceli,
rukama lomili žalostivě,
teskně hleděli od země k nebi.

„Nemůžeme dál vydržet žízni,
nemožno nám v žizni bojovati.
Komu zdraví, komu život drahý,
ten necht' od Tatarů milost žádá!“
Tak pravili jedni a tak druzí:
„Hůř je žízni zahynout než mečem,
v porobě mít budem vody dosti.“

„Za mnou, kdo tak smýšlí!“ zvolal Věstoň,
„za mnou, za mnou, koho žízeň trápí!“

Tu Vratislav jak býk prudký skočí,
Věstoně za silnou paži chytí:
„Zrádče, křesťanů ty skvrno věčná,
v záhubu chceš hnát udatné lidi?
Od Boha se sluší milost žádat,
ne v porobě od Tatarů krutých!
Nespěchejte, bratři, do záhuby!
Vedro nejhorší jsme přetrpěli,
Bůh nás posílil v poledním žáru,
Bůh nám doufajícím pomoc sešle!
Zastyďte se, muži, těchto řečí,
chcete-li se hrdiny dál zvátí!

Zhyneme-li žízni zde na chlumci,
bude to smrt určená nám Bohem;
vzdáme-li se však tatarským mečům,
sami sobě smrt si přivodíme!

Mrzká je poroba Hospodinu,
hřích je v porobu sám vložit šíji.
Za mnou, mužové, kdo stejně smýšlí,
za mnou před stolec Máteře boží!“

Kráčí za ním množství k svaté kapli:
„Ustaň v hněvu svém, ó Hospodine,

dej nám potřit nepřátele v zemi!
Vyslyš hlasy k Tobě volající!
Obklíčené od nepřátel krutých,
vyprošť nás z osidel Tatařinů
a dej svlažení útrobám našim!
Se zpěvem Ti budem obětovat!
Potři v zemích našich nepřátele,
navždy zahlad' je, na věky věků!“

Aj, hle, na planoucím nebi mráček!
Vítr zvedne se, hrom zaburácí,
zachmuří se mračny celé nebe,
blesky bijí do tatarských stanů,
přívalem na chlumu pramen ožil.

— — —
Přešla bouře. — Vojska v řadách táhnou,
ze všech krajů, ze všech končin vlasti
k Olomouci korouhve své točí.

Těžké meče po bocích jim visí,
plné toulce na plecích jim hřmotí,
přílby září jim na hrdých hlavách
a pod nimi rychlí koně skáčí.

Zazvučely hlučně lesní rohy,
udeřily zvučně bubny břeskné.
Vzápětí se střetly obě strany,
pozdvihla se mlha samým prachem
a vzplál nejposlednější boj krutý.

Zazněl hřmot i třeskot ostrých mečů,
zazněl kalených střel sykot strašný,
zlom oštěpů, rachot bystrých kopí.

Bylo klání, bylo porubání,
bylo lkání, bylo radování.
Jak potoky po deštích krev proudí,
mrtvol leží tu jak stromů v lese.

Tomu ve dvě hlava rozseknuta,
tomu zutínali obě ruce,
ten se skácel s koně přes druhého,
jiný zuřivě bil do nepřátel,
jako po skalách rve bouře stromy,
tomu po jilec meč zajel v srdce,
onomu ucho uřezal Tatar.

Ó, byl ryk, sténání žalostivé!
Křesťané už počínali prchat,
Tatarů roj krutý hnát je začal.

Aj, tu Jaroslav jak orel letí,
tvrdou ocel na mohutných prsou,
pod ocelí chrabrost, udatenství,
pod přílbou má mysl nejvyšš bystrou,
bojovnost mu plane z očí žhoucích.

Rozkacen se hnál jak lev zuřivý,
když se mu krev teplou udá spatřit,
zatímco postřelen lovce žene!

Tak se rozohnil, Tatary bije,
Češi za ním jako krupobití.
Zle napadl Kublajova syna
a nastal boj nejvyšš rozhořčený.

Srazili se oba oštěpoma,
zlomili je oba s hlučným třeskem;
Jaroslav i s koněm krví zbrcen

Kublajova syna mečem dostal,
od ramene ke kyčli jej protkl,
až ten, bezduch, na mrtvoly spadl.
Toulec s lukem zarachotil nad ním.

Strach dostal lid Tatarů dravých,
odhazoval dřevce sáhodlouhá
a pryč pádil, kdo jen hnát se mohl,
tam, odkud se jasné slunce zvedá.
Volná byla Haná od Tatarů.